

Inleidend betoog regiezitting

OPENBAAR MINISTERIE

Arrondissementsparket Amsterdam

Parketnummer: 13-425046-09

Verdachte : G. Wilders, geboren 6 september 1963 te Venlo

Uitgesproken ter terechtzitting van de meervoudige strafkamer
van de rechtbank Amsterdam op 20 januari 2010

Officieren van Justitie: mr. P. Velleman
                                  mr. B. van Roessel

Geachte Voorzitter, leden van de rechtbank,
geachte raadsman, meneer Wilders,
andere betrokkenen en overige belangstellenden.

1. Inleiding

Zoals wij allen weten, betreft het vandaag in deze zaal een regiezitting. Dit betekent dat het Openbaar Ministerie (OM) geen definitief standpunt over deze zaak zal geven. Dat doen wij pas in ons requisitoir op een nadere zitting.

Wel vinden wij het van belang om vandaag enkele aspecten van deze strafzaak te belichten. Nadat wij dat hebben gedaan, zetten wij het procesverloop tot op heden uiteen en geven wij een toelichting op de samenstelling van de tenlastelegging. Tot slot geven wij onze onderzoekswensen aan en schetsen we hoe wij het verdere procesverloop voor ogen zien.

2. Aspecten van de zaak

Met het voordragen van de tenlastelegging zojuist, is de omvang van het proces tegen de heer Wilders (hierna: Wilders) aangegeven.

In de kern is deze rechtszaak er één zoals elke andere strafzaak. Een zaak die volgens de gewone regels van het strafrecht en strafprocesrecht behandeld en beoordeeld dient te worden. Wel bevat dit strafproces een aantal bijzondere aspecten.

Een eerste aspect is het feit dat het OM aanvankelijk had besloten de zaak tegen Wilders te seponeren. Het Gerechtshof Amsterdam gaf vorig jaar zoals bekend, echter een bevel om toch tot vervolging van Wilders over te gaan¹.

Een tweede bijzonder aspect aan dit strafproces is het feit dat deze zaak de basis raakt van de rechtsstaat. Eén van de pijlers van onze democratische samenleving is het recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht is neergelegd in artikel 7 van onze Grondwet (Gw) en daarnaast in artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: EVRM), welk verdrag door Nederland is geratificeerd.

Naast dit recht, en soms strijdig hiermee, staat een ander recht in onze maatschappij, namelijk het recht om niet gediscrimineerd te worden. Ook dit is een fundamenteel recht dat is neergelegd in onze Grondwet (in artikel 1) en in verschillende internationale verdragen.

Bestrijding van discriminatie is essentieel. Iedere burger moet zich een volwaardig burger weten en voelen en gevrijwaard blijven van uitlatingen en handelingen die hem bestempelen als lid van een vermeend minderwaardige groep. Uitingen van onverdraagzaamheid jegens medemensen mogen uit maatschappelijk oogpunt niet getolereerd worden².

Maar het recht op vrijheid van meningsuiting dient evenzeer beschermd te worden. In een democratisch land als Nederland is ook dit recht onontbeerlijk. Het is van groot belang dat mensen hun mening kunnen uiten om vermeende misstanden in een samenleving aan de kaak te stellen. Maar ook om een bijdrage te kunnen leveren aan zaken van algemeen belang. Alleen op die manier blijft onze rechtsstaat in balans en kan zij functioneren.

---

¹ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496.

² Uit: Aanwijzing Discriminatie van het College van procureurs-generaal, 2007A010, *Stcr.* 2007, 233.

Het recht op vrijheid van meningsuiting is echter niet onbegrensd. Zo mag je bijvoorbeeld niet zomaar je buurman op grove wijze uitschelden om zo je mening over hem te uiten. Ook mag je niet zomaar overal met graffiti jouw mening op andermans muren kalken.

Het recht op vrijheid van meningsuiting wordt onder meer beperkt door de discriminatieartikelen uit ons Wetboek van Strafrecht (Sr). Hierin is neergelegd, samengevat, dat discriminatie wegens godsdienst of ras verboden is. Deze artikelen vormen derhalve strafrechtelijke beperkingen van de uitingsvrijheid.

Er bestaat derhalve een duidelijk spanningsveld tussen het recht op vrijheid van meningsuiting en het verbod van discriminatie wegens godsdienst en ras. Dat brengt mee dat het antwoord op de vraag of de uitlatingen van Wilders onder de vrijheid van meningsuiting vallen dan wel zijn te beschouwen als strafbare discriminatie, niet op voorhand is te geven.

Een derde aspect dat dit proces bijzonder maakt is het feit dat Wilders politicus is. Een kenmerk bij uitstek van politici is dat zij hun zienswijze uitdragen om anderen voor hun politieke standpunt te winnen. Het belang van een politicus om zich te kunnen uitspreken blijkt bijvoorbeeld uit artikel 71 Gw. Op basis van dit artikel kunnen leden van de Staten-Generaal niet in rechte worden vervolgd voor hetgeen zij in de vergaderingen van de Staten-Generaal hebben gezegd of schriftelijk hebben overgelegd. Zoals elke politicus kan Wilders dus niet worden vervolgd voor uitspraken die hij heeft gedaan tijdens de vergaderingen van de Tweede Kamer. Daarbuiten geldt dat hij net als andere Nederlanders in rechte kan worden aangesproken voor hetgeen hij zegt.

Echter, dat Wilders politicus is blijft wel een rol spelen. Het heeft namelijk invloed op de beantwoording van de vraag naar de strafbaarheid. Een politicus heeft een grote vrijheid om te zeggen wat hij wil. Dat wordt ook door Europese jurisprudentie bevestigd. Maar daar staat tegenover dat een politicus ook verantwoordelijkheden heeft. Wat hij zegt heeft immers in de regel meer impact dan wat een gemiddelde burger zegt. De aard van deze zitting brengt mee dat wij hier nu niet nader op ingaan. Dat doen wij zeker *wel* bij de inhoudelijke behandeling.

Op dit moment willen we wel *het volgende* benadrukken. Wilders wordt verdacht van groepsbelediging en van aanzetten tot haat en discriminatie. De tenlastelegging bestaat uit uitlatingen van Wilders die in een politieke context zijn gedaan. Wij staan niet voor de beoordeling van de politieke kleur van deze uitlatingen. Onze primaire taak is om deze uitlatingen objectief en met een juridisch oog te beoordelen.

Naast de zojuist geschetste juridische aspecten van deze zaak, willen we ook kort stilstaan bij het volgende. Wilders ventileert zijn politieke opvattingen actief en veelvuldig via de media. Zijn ideeën maken in alle lagen van de samenleving veel los en houden de gemoederen al lange tijd flink bezig. Niet alleen in Nederland, maar ook elders. Gevolg daarvan is onder meer dat het maatschappelijke en politieke debat over vraagstukken die met godsdienst en in het bijzonder de Islam te maken hebben, in vaak felle bewoordingen wordt gevoerd. Dat niet iedereen de visie van Wilders deelt blijkt al wel uit de vele aangiften die wij hebben ontvangen naar aanleiding van zijn uitlatingen. Ook blijkt dit uit het feit dat er vorig jaar mensen terecht hebben gestaan wegens bedreiging van Wilders. Nu het strafproces daadwerkelijk is begonnen, komen er weer emoties los in de samenleving. Wij hebben daar oog voor, maar kiezen hierin geen partij. Wij treden niet in de waardering van de politieke opvattingen van Wilders of anderen en ook niet in de emoties die het uitdragen daarvan losmaakt. Voor ons staat, zoals gezegd, de juridische beoordeling van deze zaak voorop.

Om u allen een goed beeld te geven van de zaak, schetsen wij nu het procesverloop tot heden.

3. Procesverloop tot op heden

3.1 Periode tot en met sepotbeslissing

In de periode van half februari 2007 tot en met half april 2008 is er bij de verschillende parketten van het OM een grote hoeveelheid aangiftes binnengekomen die zich richtten tegen veel uitlatingen van Wilders. Het betreft aangiftes tegen diens uitlatingen in de Volkskrant van 7 oktober 2006, 8 augustus 2007 en 11 februari 2008. Voorts in de internetcolumn Mohammed deel II van 6 februari 2007, dagblad De Pers van 13 februari 2007, dagblad De Limburger van 9 februari 2008 en de film Fitna van 27 maart 2008. Tot slot gaat het om uitlatingen door Wilders gedaan in een programma van Radio Nederland Wereldomroep van 7 september 2007 en in het programma NOS algemene beschouwingen van 19 september 2007.

De uitlatingen die voor beoordeling in aanmerking kwamen zijn centraal beoordeeld in Amsterdam. Hiervoor is gekozen om een eenduidige afdoening te bewerkstelligen en omdat bij dit parket met het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie de meeste expertise aanwezig is om discriminatiezaken te beoordelen. Voor onze standpuntbepaling hebben wij adviezen ingewonnen van een aantal externe deskundigen³.

Omdat wij de uitlatingen van Wilders waartegen aangifte was gedaan destijds niet strafbaar achtten is bij brieven van 30 juni 2008 aan Wilders en aan de aangevers de beslissing tot sepot kenbaar gemaakt. Tegen deze sepotbeslissing is door een groot aantal aangevers klacht gedaan bij het gerechtshof te Amsterdam.

3.2. Klachtprocedure

Het OM heeft in Nederland het vervolgingsmonopolie en beslist derhalve als enige instantie of een zaak wordt vervolgd of, zoals in deze zaak, wordt geseponeerd. Hierop bestaan twee correctiemechanismen. In de eerste plaats kan de Minister van Justitie het OM een aanwijzing geven een ander standpunt in te nemen.⁴ Die situatie doet zich in deze zaak niet voor.

In de tweede plaats biedt de klachtprocedure op grond van artikel 12 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) een correctiemechanisme. Ingevolge dit artikel kan een rechtstreeks belanghebbende zich bij het gerechtshof beklagen over de beslissing van de officier van justitie om een strafbaar feit niet te vervolgen. Indien het hof van oordeel is dat vervolging had moeten plaatsvinden, beveelt het hof dat vervolging zal worden ingesteld ter zake van het feit waarop het beklag betrekking heeft⁵.

In de zaak-Wilders hebben, zoals gezegd, meerdere personen geklaagd over de sepotbeslissing van het OM. Deze klachten zijn verenigd in acht klaagschriften die zijn ingediend bij het gerechtshof in Amsterdam (hierna: het hof). Alle klagers zijn ontvangen in hun klacht en het hof heeft bij beschikking van 21 januari 2009 uiteengezet waarom Wilders dient te worden vervolgd. Het hof heeft de officier van justitie in Amsterdam bevolen om Wilders te dagvaarden voor het aanzetten

---

³ Th. A. de Roos, H.J.B. Sackers en R.A. Lawson.

⁴ Artikel 127-128 RO

⁵ Artikel 12i Sv.

tot haat en discriminatie en voor groepsbelediging voor zover het betreft diens vergelijkingen met het nazisme⁶.

3.3. Periode beschikking Hof tot en met regiezitting

Na het vervolgingsbevel van het hof heeft Wilders op twee manieren geprobeerd een strafproces te voorkomen. In de eerste plaats is de procureur-generaal bij de Hoge Raad verzocht het buitengewone rechtsmiddel cassatie in het belang der wet aan te wenden. De PG heeft dit verzoek evenwel afgewezen⁷.

In de tweede plaats heeft Wilders een bezwaarschrift tegen de dagvaarding ingediend. Vorige week heeft deze rechtbank in raadkamer Wilders echter niet-ontvankelijk verklaard in zijn bezwaar.

Vanaf de datum van de beschikking van het hof, is het Amsterdamse OM intensief bezig geweest met de voorbereiding van deze strafzaak. Om te waarborgen dat alle aspecten van deze zaak, waaronder de eigen sepotbeslissingen, kritisch en vanuit verschillende invalshoeken worden bekeken, zijn twee officieren van justitie belast met deze zaak.

Uiteraard hebben wij de beschikking van het hof grondig bestudeerd en daarnaast uitgebreid kennis genomen van relevante jurisprudentie en literatuur.

Daarenboven hebben wij intern tegenspraak georganiseerd en zijn externe juridische deskundigen betrokken in de beschouwing van deze zaak.

Een ieder zal duidelijk zijn dat deze complexe en belangrijke strafzaak voor alle procesdeelnemers geruime voorbereidingstijd heeft gevergd. Om die reden staan we nu een jaar na de beschikking van het hof op deze regiezitting. De nadere planning zullen we straks bespreken, maar nu het procesverloop is geschetst komen we eerst toe aan een toelichting op de samenstelling van de tenlastelegging.

4. Toelichting samenstelling tenlastelegging

De uitleg over de tenlastelegging valt uiteen in een aantal onderdelen. Eerst geven wij aan waarom de tenlastelegging uit *vijf* feiten bestaat. Daarna wordt ingegaan op de *samenstelling* van deze feiten. Tot slot wordt aandacht besteed aan de in de tenlastelegging opgenomen *uitlatingen*.

4.1 Tenlastelegging van vijf feiten

Het is bij uitstek de taak van het OM om een tenlastelegging op te stellen. Ook na een vervolgingsbevel van een hof, hebben wij blijkens de wetsgeschiedenis enige ruimte om de tenlastelegging te redigeren⁸. Uiteraard moet voor ons in die

⁶ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496.

⁷ Bekend gemaakt in een persbericht van 20 mei 2009.

⁸ Tweede Kamer, zitting 1979-1980, 15 831, nrs 1-3, MvT, p. 21 en nr. 4, p. 41. Zie ook A.L. Melai M.S. Groenhuijsen, Het wetboek van strafvordering, Eerste boek Algemeene bepalingen, Titel I. Strafvordering in het algemeen Vierde afdeling. Beklag over het niet vervolgen van strafbare feiten. Artikel 12i. (Bewerkt door Mr. J.B.J. van der Leij) Aantekening 12. Het bevel tot vervolging; specificatie van het feit, bij t/m 01-02-2008: "De wetsgeschiedenis maakt duidelijk dat het hof het redigeren van de tenlastelegging moet overlaten aan het openbaar ministerie. De memorie van toelichting verwijst met instemming naar het commissierapport, waarin wordt gesteld dat de vervolgingsvrijheid van het openbaar ministerie door de voorgestelde regeling niet zover wordt beperkt, 'dat het openbaar ministerie zich zelfs niet meer zou mogen bezighouden met het formuleren van de dagvaarding'. Daarbij wordt er op gewezen dat de gekozen redactie ('ter zake van het feit waarop het beklag betrekking heeft') het openbaar ministerie 'enige ruimte' laat bij het redigeren van de tenlastelegging. 'Niet bepaald is dat het bevel wordt gegeven ter zake van een bepaald omschreven feit'. In dat geval zou het hof zich moeten belasten met de redactie van de tenlastelegging, terwijl dit toch gerekend moet worden tot één der specifieke taken van het openbaar ministerie".

situatie bij het opstellen van de tenlastelegging de beschikking van een hof leidend zijn. Bij het samenstellen van de tenlastelegging in deze zaak hebben wij dan ook de beschikking van het hof van 21 januari 2009 zo getrouw mogelijk gevolgd.

Het hof heeft, zo blijkt uit het dictum van zijn beschikking, bevolen Wilders te dagvaarden voor groepsbelediging voor zover het betreft diens vergelijkingen met het nazisme. Daarnaast is vervolging bevolen voor het aanzetten tot haat en discriminatie.

In zijn beschikking heeft het hof in paragraaf 4 een groot aantal uitlatingen van Wilders opgesomd. Wij hebben de beschikking van het hof aldus geïnterpreteerd, dat deze uitlatingen in de tenlastelegging moeten worden opgenomen. Het hof verwijst immers naar deze uitlatingen als hij toekomt aan de beoordeling of er sprake is van aanzetten tot haat en discriminatie⁹. Bij de beoordeling of er sprake is van groepsbelediging is die verwijzing niet zo expliciet, maar wij menen dat ook daar alle door het hof in paragraaf 4 vermelde uitlatingen worden bedoeld¹⁰.

Gezien het dictum en de overige inhoud van de beschikking van het hof waaronder de opgesomde uitlatingen, hebben wij de tenlastelegging verwoord in vijf strafbare feiten. Wij gaan nader in op deze feiten.

4.1.1. Feit 1

Als feit 1 is groepsbelediging tenlastegelegd. Groepsbelediging is strafbaar op grond van artikel 137c Sr. In feit 1 hebben wij de belediging *'wegens godsdienst'* opgenomen. Aangezien de betwiste uitlatingen van Wilders allemaal over de Islam of over de Koran gaan, ligt het ten laste leggen van de beledigingsgrond *'wegens ras'* niet in de rede, laat staan de andere in art. 137c Sr genoemde gronden.

4.1.2. Feiten 2 tot en met 5

Wat betreft artikel 137d Sr zijn vier feiten tenlastegelegd, te weten in de feiten 2 en 3 aanzetten tot haat wegens godsdienst en aanzetten tot discriminatie wegens godsdienst. En in de feiten 4 en 5 aanzetten tot haat wegens ras en aanzetten tot discriminatie wegens ras.

Wat betreft zijn vervolgingsbevel ter zake van artikel 137d Sr benoemt het Hof in zijn dictum zowel het *'aanzetten tot haat'* als het *'aanzetten tot discriminatie'*. Dat zijn twee onderscheiden gedragingen. Beide gronden voor het *'aanzetten tot'* nopen elk voor zich tot een aparte beoordeling. Daarom zijn beide vormen elk voor zich apart tenlastegelegd.

Een tweede tweedeling die kan worden gemaakt is het aanzetten tot *'wegens hun godsdienst'* of het aanzetten tot *'wegens hun ras'*. In het dictum van zijn beschikking heeft het hof niet aangegeven of Wilders moet worden vervolgd voor

⁹ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496, p. 25 "(...) Het hof is van oordeel dat de uitlatingen van Wilders, zoals opgesomd in paragraaf 4 van deze beschikking, in samenhang gezien geschikt zijn om haat te zaaien en aan te zetten tot discriminatie, (...)".

¹⁰ Het hof overweegt immers dat in 'de reeks van Wilders' meningsuitingen tal van uitspraken zijn aan te wijzen die tevens beledigend zijn voor de groep mensen die tot de moslimgemeenschap behoren' (beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496 par. 12.1.3). Ten aanzien van een aantal van die uitlatingen is de vervolging bevolen. Het betreft de beledigende uitlatingen waarbij vergelijkingen met het nazisme worden gemaakt (Mein Kampf) (beschikking par. 13.2 en par. 14). In paragraaf 4 van de beschikking somt het hof de in dit licht gezien relevante uitlatingen op (beschikking par. 4, De inhoud van de klachten).

de grond godsdienst of de grond ras danwel beide gronden¹¹. De *nadere* kwalificatie van de strafbare feiten ‘aanzetten tot haat’ of ‘aanzetten tot discriminatie’ is daarmee aan het OM overgelaten. Wij moesten dus, met inachtneming van de beschikking van het hof, bepalen of de grond ‘godsdienst’ danwel de grond ‘ras’ of beide gronden in de tenlastelegging opgenomen dienden te worden.

Gezien de door het hof in zijn beschikking opgesomde uitlatingen en de overwegingen van het hof, ligt vervolging van Wilders voor aanzetten tot haat en discriminatie *wegens de grond godsdienst* voor de hand. De uitlatingen van Wilders betreffen namelijk de Islam of de Koran en het hof gebruikt in zijn beschikking de term moslimgelovigen.¹² Om die reden hebben wij de feiten 2 en 3 tenlastegelegd.

De uitlatingen die het hof in zijn beschikking in paragraaf 4 opsomt bevatten daarnaast termen als ‘niet-westerse allochtonen’ en ‘Marokkaanse jongeren’. Wij zijn van mening dat hierin aanknopingspunten te vinden zijn voor het ten laste leggen van *de grond ras*. Immers, termen als niet-westerse allochtonen en Marokkaanse jongeren *kunnen*, afhankelijk van de samenhang met de rest van de tekst, ook uitlatingen zijn *wegens ras*.

Het hof heeft, zoals gezegd, in zijn dictum niet aangegeven of Wilders moet worden vervolgd *wegens de grond godsdienst* of *wegens de grond ras* of *wegens beide gronden*. Ook overigens –zo de rechtbank overwoog in zijn beschikking naar aanleiding van de raadkamerprocedure van vorige week – blijkt uit de overwegingen van het hof niet dat het hof de vervolging van Wilders heeft willen beperken tot aanzetten tot haat tegen of tot discriminatie van moslims. Hierom en *vooral* omdat wij de door het hof aangewezen uitlatingen door de rechtbank in *volle omvang* willen laten toetsen aan de strafwet, hebben wij ook aanzetten tot haat en discriminatie *wegens ras* tenlastegelegd. Dit hebben wij verwoord in de feiten 4 en 5.

Door deze wijze van ten laste leggen, hebben wij de aanklacht niet zelfstandig uitgebreid of verzaagd. Zoals ook deze rechtbank in genoemde raadkamerprocedure heeft geoordeeld, zijn wij binnen de vervolgingsopdracht van het hof gebleven.

Dan wordt nu de samenstelling van deze vijf feiten behandeld.

4.2. Samenstelling feiten

Bij de beoordeling van de aangiftes heeft het OM per uiting alle relevante uitlatingen beoordeeld.

Ter verduidelijking: wij verstaan onder een ‘uitlating’ een mondelinge, tekstuele of in beeld uitgedrukte uitspraak. Een ‘uiting’ wordt omschreven als het geheel waarin één of meer uitlatingen zijn vervat, zoals een krantenartikel of een film.

Anders dan het OM, heeft het hof voor de strafrechtelijke beoordeling van de uitlatingen van Wilders, alle uitlatingen in alle uitingen tezamen genomen. Zoals zojuist aangegeven zijn deze uitlatingen opgesomd in paragraaf 4 van de beschikking. Het hof heeft deze uitlatingen in samenhang gezien en geoordeeld dat er voldoende reden is om Wilders te vervolgen voor groepsbelediging en aanzetten tot haat en discriminatie. Alleen ten aanzien van groepsbelediging is

¹¹ Of *wegens één* van de andere in de wet genoemde gronden. Andere gronden zijn hier echter volstrekt niet aan de orde.

¹² Par. 12.2. ‘beledigen van een groep moslimgelovigen en het zaaien van haat jegens deze groep’.

een beperking aangebracht in de te vervolgen uitlatingen, namelijk tot die uitlatingen die een vergelijking met het nazisme inhouden.

Om de rechtbank een keuzemogelijkheid te bieden hebben wij er voor gekozen om in de vijf feiten alle uitingen en hun relevante uitlatingen cumulatief/alternatief ten laste te leggen. Op deze wijze kunnen twee of meer uitingen tezamen worden genomen en gekwalificeerd als één strafbaar feit, zoals het hof waarschijnlijk geoordeeld heeft. Maar het is op deze manier voor de rechtbank ook mogelijk om tot een bewezenverklaring te komen waarin het feit meermalen is gepleegd.

Gezien de aard en omvang van het delict geldt dit overigens met name voor artikel 137d Sr.

4.3. Uitlatingen in de tenlastegelegde feiten

4.3.1. Algemeen

Wij hebben het al eerder aangehaald, maar herhalen hier nogmaals dat wij de uitlatingen die het hof in paragraaf 4 van de beschikking noemt, tot uitgangspunt hebben genomen bij het opstellen van de tenlastelegging. Voor de formulering van deze uitlatingen hebben wij aansluiting gezocht bij de brondocumenten zoals opgenomen in het proces-verbaal van de politie. In de tenlastelegging zijn per uiting telkens de vindplaats, publicatiedatum en titel opgenomen gevolgd door de letterlijke weergave van de uitlatingen die voorkomen in die uiting en waarvan de vervolging is bevolen.

Thans nog een aantal bijzonderheden over de tenlastegelegde uitlatingen.

4.3.2. Feit 1 groepsbelediging (artikel 137c Sr)

Het hof acht vele uitlatingen van Wilders beledigend voor een groep mensen, te weten moslims.¹³ Zoals hiervoor aangegeven beperkt het hof het bevel tot dagvaarding ter zake van groepsbelediging tot die beledigende uitlatingen waarbij vergelijkingen met het nazisme worden gemaakt. "Die acht het hof dermate beledigend voor moslimgelovigen dat die uitlatingen binnen het bereik van het strafrecht kunnen worden gebracht." Het hof verwijst vervolgens naar zijn overwegingen in paragraaf 12.1.3."¹⁴ In welke paragraaf het hof overweegt dat het in het bijzonder beledigend acht de "uitlatingen waarin de Islam wordt omschreven als 'de fascistische Islam' en de Koran wordt getypeerd als 'het Islamitische Mein Kampf'. Vergelijkingen met het fascisme en nationaal-socialisme, (...) zijn buitengewoon kwetsend en dragen zonder meer een beledigend karakter voor wie het betreft", aldus het hof.¹⁵

Uit deze overwegingen blijkt - in de visie van het OM – dat het de bedoeling van het hof is dat Wilders ook voor vergelijkingen met het fascisme moet worden vervolgd. Om die reden is in feit 1 naast uitlatingen die een vergelijking met het nazisme inhouden, tevens de uitlating "*Ik heb genoeg van de Koran in Nederland: verbied dat fascistische boek*" in de tenlastelegging opgenomen.

Wij zijn van mening dat wij hiermee het bevel van het hof op de juiste wijze hebben geïnterpreteerd en uitgevoerd. En ook op dit punt heeft de raadkamer

¹³ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496 par. 12.1.3 "Naar het oordeel van het hof zijn in de reeks van Wilders' meningsuitingen tal van uitspraken aan te wijzen die tevens beledigend zijn voor de groep mensen die tot de moslimgemeenschap behoren".

¹⁴ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496 par. 13.2 Kern van de strafwaardigheid en par. 14 De beslissing.

¹⁵ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496 par. 12.1.3

van de rechtbank vorige week geoordeeld dat wij binnen het vervolgingsbevel van het hof zijn gebleven.

Volkskrant 8 augustus 2007 "Genoeg is genoeg: verbied de Koran"

Genoemde uitlating is naast andere in de tenlastelegging opgenomen uitlatingen van Wilders afkomstig uit een artikel dat is gepubliceerd in de Volkskrant van 8 augustus 2007. Deze publicatie heeft de titel "Genoeg is genoeg: verbied de Koran".

Doordat het brondocument, in dit geval dus het Volkskrantartikel, uitgangspunt is geweest, zijn ook hierin voorkomende en door Wilders aangehaalde citaten van anderen zoals van Oriana Fallaci in de tenlastelegging opgenomen¹⁶.

Fitna

Voorts is in feit 1 een uitlating opgenomen uit de film Fitna. In het proces-verbaal van de politie is een beschrijving opgenomen van de film. Hieruit blijkt dat in het laatste deel van de film onder meer de woorden betreffende de wil van Islam om te overheersen, onderwerpen en de westerse beschaving te vernietigen, in beeld verschijnen. Deze zijn ook opgenomen in de tenlastelegging.

Wij hebben vastgesteld dat er in genoemd artikel uit de Volkskrant en de film Fitna geen andere uitlatingen staan die ingevolge de beslissing van het hof, voor opname in de tenlastelegging in aanmerking komen.

4.3.3. Niet onder feit 1 in de tenlastelegging opgenomen uitlatingen

Uit ons onderzoek is ook gebleken dat in krantenartikelen die door klagers worden genoemd, andere uitlatingen voorkomen waarin een vergelijking met het nazisme voorkomt, die *niet* door het hof worden benoemd in de beschikking. Deze uitlatingen hebben wij dan ook *niet* opgenomen in de tenlastelegging. Hieronder wordt nader uitgelegd waarom niet.

Dagblad De Limburger

Het betreft allereerst een uitlating in Dagblad De Limburger (van 9 februari 2008), welke luidt:

"Onze vrije samenlevingen worden, na het nazisme en het communisme, opnieuw bedreigd door een imperialistische, totalitaire ideologie: de Islam."

Voor de beslissing om Wilders niet te vervolgen voor genoemde uitlating uit De Limburger, is doorslaggevend geweest dat over de betreffende uitlating niet is geklaagd en dat het hof betreffende uitlating niet expliciet aanhaalt in de beschikking.

Daarnaast is van belang dat uit de overwegingen van het hof in zijn beschikking blijkt dat de vervolgingsopdracht met name is gericht op de uitlatingen die Wilders doet in de ingezonden brief aan de Volkskrant met de titel "Genoeg is genoeg: verbied de Koran". Het hof neemt het Wilders immers "vooral kwalijk dat hij, *met name* in een krantenartikel van eigen hand, dus wel voorbereid, het moslimgeloof als zodanig met het nazisme in verband heeft gebracht." ¹⁷.

¹⁶ 'Een gematigde Islam bestaat niet. (...) februari 2006.' Omdat het derhalve een citaat van een citaat betreft, zijn in de tenlastelegging 2 aanhalingstekens opgenomen.

¹⁷ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496. Onder paragraaf 13.2 "Kern van de strafwaardigheid" geeft het hof aan dat Wilders vervolgd moet worden voor beledigende uitlatingen waarbij vergelijkingen met het nazisme worden gemaakt (Mein Kampf). Het hof verwijst vervolgens naar paragraaf 12.1.3 en paragraaf 12.2.2. In paragraaf 12.1.3 (groepsbelediging) is overwogen dat tal van uitspraken beledigend zijn voor de groep mensen die tot de moslimgemeenschap behoren. Dit geldt *in het bijzonder* voor uitlatingen waarin de Islam wordt omschreven als "de

Ten overvloede merken wij op dat door het OM ook niet eerder een standpunt is ingenomen over de uitlating in De Limburger.

De Volkskrant 8 augustus 2007 "Wilders: verbied de Koran, ook in de moskee"
Ook het artikel in De Volkskrant van 8 augustus 2007 met de titel "Wilders: verbied de Koran, ook in de moskee" hebben wij niet afzonderlijk in de tenlastelegging opgenomen. Wij zien dit artikel als een aankondiging van de ingezonden brief van Wilders in de Volkskrant van die datum. In dit aankondigingsartikel zijn verwijzingen opgenomen en gedeelten aangehaald uit die ingezonden brief. Het gaat dus niet om nieuwe uitlatingen. Het hof citeert bovendien niet betreffende passages uit het artikel in De Volkskrant met de titel "Wilders: verbied de Koran, ook in de moskee" als voor groepsbelediging relevante uitlatingen. Om die reden is dit artikel niet separaat onder feit 1 tenlastegelegd.

4.3.4. Feiten 2 tot en met 5 (aanzetten tot haat en/of discriminatie wegens godsdienst en/of ras, artikel 137d Sr)

Ook wat betreft de feiten 2 tot en met 5 zijn de uitlatingen zoals door het hof opgesomd in paragraaf 4 van zijn beschikking leidend geweest. De uitlatingen in de feiten 2 en 3 zijn identiek. Dit geldt ook voor de uitlatingen in de feiten 4 en 5.

4.3.4.1. Feiten 2 en 3.

Volkskrant 7 oktober 2006

In de feiten 2 en 3 zijn uitlatingen van Wilders opgenomen uit een artikel uit de Volkskrant van 7 oktober 2006. In de beschikking van het hof wordt ook een artikel uit de Volkskrant van 6 oktober 2006 genoemd¹⁸. Ook dit betreft een aankondigingsartikel. Omdat de relevante uitlatingen van Wilders zijn opgenomen in het artikel van 7 oktober 2006, beperkt de dagvaarding zich tot de uitlatingen in dit artikel.

Internetcolumn Mohammed II

Doordat de brondocumenten letterlijk worden aangehaald, zijn in de tenlastelegging tevens eventuele spelfouten opgenomen, zoals bijvoorbeeld 'professor Ralphael Israeli' in plaats van 'professor Raphael Israeli' in de internetcolumn Mohammed II¹⁹.

---

fascistische Islam" en de Koran wordt getypeerd als "het Islamitische Mein Kampf". In paragraaf 12.2.2 (subsidiariteitsbeginsel) neemt het hof het Wilders vooral kwalijk dat hij, *met name* in een krantenartikel van eigen hand, dus wel voorbereid, het moslimgeloof als zodanig met het nazisme in verband heeft gebracht. Dat is in de opvatting van het EHRM slechts toelaatbaar als de verwijzing naar het nazisme (Mein Kampf) van argumenten wordt voorzien en een substantiële bijdrage levert aan een publiek debat, aldus het hof.

Het ligt derhalve in de rede om Wilders te vervolgen voor de uitlatingen uit de ingezonden brief in de Volkskrant van 8 augustus 2007. Deze zijn dan ook opgenomen in de dagvaarding.

¹⁸ Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496, pagina 6: "In hun klaagschrift dragen klagers 2 vijf redenen aan waarom ze het niet eens zijn met de beslissing van het openbaar ministerie om hun aangifte te seponeren. In de eerste plaats beklagen ze zich over het feit dat het openbaar ministerie in de sepotbrief alleen ingaat op het artikel in de Volkskrant van 8 augustus 2007 en niet op andere uitlatingen van Wilders zoals bijvoorbeeld over de "tsunami van Islamisering" in de Volkskrant van 6 oktober 2006." Dit artikel van 6 oktober is op internet te vinden in het archief van De Volkskrant.

¹⁹ Wij hebben overigens een uitzondering gemaakt voor de in deze column evident door printproblemen veroorzaakte fouten. Op pagina 23 en 24 van het proces-verbaal van de politie zijn in de tekst van de column de leestekens op onderdelen niet goed weergegeven, bijvoorbeeld in het gedeelte: "In het Nederlands Dagblad van afgelopen zaterdag wordt ook professor Ralphael Israeli geciteerd die een "Derde Islamitische Invasie van Europa"; voorspelt middels "penetratie, propaganda, bekering en demografische veranderingen".

Algemene Beschouwingen en Radio Wereldomroep

Uit het politieonderzoek is gebleken dat het hof vervolging heeft bevolen voor een uitlating waarvoor Wilders niet vervolgbaar is. Het betreft een uitlating die Wilders heeft gedaan in de Tweede Kamer tijdens de algemene beschouwingen van 19 september 2007. Wilders heeft daar – samengevat – aangegeven dat de Koran het formaat van een Donald Duck zou hebben als deze zou worden ontdaan van alle haatdragende verzen. Omdat Wilders, zoals eerder uiteengezet, op grond van artikel 71 Gw voor deze uitlating niet vervolgbaar is, is geen nader onderzoek verricht naar deze uitlating en is de uitlating niet opgenomen in de tenlastelegging²⁰.

Deze 'Donald Duck'- uitlating is door Wilders ook gedaan tijdens een interview van 7 september 2007 met Radio Wereldomroep. Hoewel het deel van het interview waarin die uitlating voorkomt niet is uitgezonden op de radio, is dit deel wel gepubliceerd op de website van Radio Wereldomroep. Omdat Wilders voor deze uitlating wel vervolgbaar is hebben wij een letterlijk citaat van dat interview onder de feiten 2 en 3 opgenomen in de tenlastelegging²¹.

De Volkskrant van 8 augustus 2007

Zoals hiervoor al is gezegd zijn er twee artikelen verschenen in De Volkskrant van 8 augustus 2007, te weten een artikel waarin de ingezonden brief wordt aangekondigd en de ingezonden brief van Wilders zelf. Het hof doet het in zijn beschikking voorkomen alsof de door klager 2 bedoelde uitlatingen afkomstig zijn uit de ingezonden brief, maar in werkelijkheid zijn het uitlatingen uit beide artikelen die door elkaar worden opgesomd²².

In de tenlastelegging hebben wij de artikelen uit De Volkskrant als twee afzonderlijke uitingen tenlastegelegd. Hierbij nemen wij in aanmerking – en dat geldt voor alle uitingen – dat de titel van de uiting geen uitlating van Wilders is als deze niet letterlijk de uitlating van Wilders weergeeft. De titel: 'Wilders: verbied de Koran, ook in moskee' bijvoorbeeld kan daarom niet als een uitlating van Wilders worden beschouwd²³.

Volkskrant 11 februari 2008 (Het hoeft niet meer, maar De Film komt er) en De Limburger 9 februari 2008 (Islam is mijn 'Fitna')

Het hof heeft onder meer vervolging bevolen voor de volgende uitlating in De Volkskrant van 11 februari 2008: "De Koran is het gezicht van de Islam: een levensgroot gevaar".

Een uitdraai van betreffende column bevindt zich ook achter tabblad 8 van het dossier en daaruit en uit het aanvullend proces-verbaal van de politie blijkt, dat de tekst wel juist is en dat het puur om leestekens gaat die kennelijk niet konden worden uitgeprint. De leestekens zijn dus wel juist in de tenlastelegging opgenomen.

²⁰ Artikel 71 Gw luidt: De leden van de Staten-Generaal, de ministers, de staatssecretarissen en andere personen die deelnemen aan de beraadslaging, kunnen niet in rechte worden vervolgd of aangesproken voor hetgeen zij in de vergaderingen van de Staten-Generaal of van commissies daaruit hebben gezegd of aan deze schriftelijk hebben overgelegd.

²¹ Dit citaat luidt: 'Zo'n nieuwe versie zou wenselijk zijn, vindt de PVV-leider; een Koran ontdaan van alle haatdragende verzen. "Die zou het formaat hebben van een Donald Duck," aldus Wilders.'

²² Beschikking Gerechtshof Amsterdam 21 januari 2009, LJN BH0496, paragraaf 4, onder c, Klagers 2. Uitlatingen in ingezonden brief Volkskrant van 8 augustus 2007: "De koran is het Mein Kampf van de religie dat beoogt anderen te elimineren. Een boek dat niet-moslams ongelovige honden noemt", "Het gebruik van de Koran in huiselijke kring en in de moskee moet worden bestraft", "Verbied dat ellendige boek zoals ook Mein Kampf verboden is!" en "Ik heb genoeg van de Islam in Nederland: geen moskee er meer bij. Ik heb genoeg van de Koran in Nederland: verbied dat fascistische boek".

²³ Aankondigingsartikel de Volkskrant 8 augustus 2007: 'Wilders: verbied de Koran, ook in moskee.'

Uit ons onderzoek is gebleken dat deze uitlating niet juist in de beschikking is opgenomen, maar als volgt voorkomt in De Volkskrant van 11 februari 2008 (letterlijk):

“In het GPD-interview legt hij uit dat hij teksten en versen uit de Koran met documentaire-beelden zal illustreren. Zo wil hij aantonen dat de Koran "geen dode letter is, maar het gezicht van de Islam: een levensgroot gevaar". Gezien de vervolgingsopdracht is deze uitlating opgenomen in de tenlastelegging.

Uit dit citaat uit De Volkskrant blijkt voorts dat het een samenvatting betreft van uitlatingen die zijn gedaan tijdens een GPD-interview. Het in De Volkskrant bedoelde GPD interview blijkt (onder meer) in het artikel van De Limburger van 9 februari 2008 te staan. De gehele uitlating van Wilders in De Limburger luidt (letterlijk en nu zonder spelfout):

“In de film illustreer ik teksten en verzen uit de Koran met documentaire beelden, die laten zien dat de Koran geen dode letter is, maar het gezicht van de Islam: een levensgroot gevaar.”

Omdat het OM van mening is dat de uitlatingen van Wilders zo getrouw mogelijk weergegeven dienen te worden, is ook dit citaat in de tenlastelegging opgenomen.

4.3.4.2. Niet onder de feiten 4 en 5 opgenomen uitlatingen

In de feiten 4 en 5 is het aanzetten tot haat en discriminatie wegens de grond ras tenlastegelegd. In deze feiten is de film Fitna niet opgenomen. Weliswaar worden in Fitna krantenkoppen getoond met de titel ‘Bijna helft jonge Marokkanen antiwesters’ en ‘Marokkanen gooien homo’s in het water’, welke in theorie, afhankelijk van de samenhang met de rest van de uiting, betrekking zouden kunnen hebben op een groep mensen wegens ras. En dus ‘aanzetten tot haat of discriminatie wegens ras’ zouden kunnen opleveren. Echter, in de samenhang van de film zijn zij zozeer verbonden met de evidente boodschap van de film, namelijk het waarschuwen tegen de Islam, dat strafbaarheid wegens de grond ras volstrekt niet aan de orde is.

Dit betekent dat in de feiten 4 en 5 dus geen uitlatingen uit Fitna zijn opgenomen, maar alleen uitlatingen van Wilders uit de Volkskrant van 7 oktober 2006.

Nu wij het procesverloop tot heden hebben geschetst en de tenlastelegging hebben verantwoord, zullen wij onze onderzoekswensen naar voren brengen en aangeven hoe wij het verdere verloop van de strafzaak voor ogen zien.

5. Onderzoekswensen en nader procesverloop

5.1. Verhoor Wilders

Wij zijn van mening dat Wilders ten overstaan van en door de rechter dient te worden gehoord. Er is bewust voor gekozen hem niet, zoals te doen gebruikelijk is bij een eerste verhoor van een verdachte, vóór de zitting door de politie te laten horen. Een verhoor bij de rechter-commissaris (RC) verdient gezien de aard van de zaak de voorkeur. Naast een feitelijk deel zal het verhoor van Wilders immers ook een juridische component bevatten. Dit brengt mee dat een RC beter dan de politie is geëquipeerd om dit verhoor af te nemen.

Wij begrijpen het publieke belang van de zaak en in die zin kan ook gedacht worden aan een verhoor ter zitting. Maar daaraan kleven in onze visie teveel nadelen. Een eerste verhoor van Wilders zal uitgebreid zijn, zo moet hij bijvoorbeeld worden gehoord over alle tenlastegelegde uitlatingen. Alleen al dit onderdeel van het verhoor zal een fors beslag leggen op de zittingscapaciteit. Voorts is het maar de vraag of een verhoor ter zitting met zoveel publiek en dus kans op reacties vanuit het publiek, in de gewenste orde en rust zal kunnen

plaatsvinden. In de setting van het kabinet RC kan het verhoor uitgebreid en in alle rust geschieden in aanwezigheid van de raadsman en het OM. De wet laat niet toe dat de voorzitter of één van de andere leden van de rechtbank als RC wordt aangewezen en dit verhoor verricht²⁴. Als echter het fundament van de verklaring van Wilders bij de RC is gelegd, kan hierop ter zitting nader worden ingegaan. Wilders krijgt ongetwijfeld nog ruimschoots de gelegenheid ter openbare zitting een verklaring af te leggen.

5.2. Getuigen-deskundigen

In dit stadium hebben wij geen uitdrukkelijke wens om anderen dan Wilders te horen. Met de aan het dossier toegevoegde adviezen van drie externe rechtsgeleerde deskundigen, achten wij ons voldoende voorgelicht omtrent de juridische merites van deze zaak.

5.3. Verdere procesverloop

Voor het nadere onderzoek is nog geen datum bepaald. Daarom is er van deze zijde nog geen voorstel voor een nadere zittingsdatum. Gezien het voorgaande verzoekt het OM u de zaak aan te houden voor onbepaalde tijd, het onderzoek ter terechtzitting te schorsen en de zaak te verwijzen naar de rechter-commissaris voor het verrichten van nader onderzoek, namelijk het verhoor van Wilders. Omdat dit nadere onderzoek mogelijk aanleiding geeft tot andere onderzoekswensen, stellen wij u voor de zaak open naar de RC te verwijzen. Mocht de rechter-commissaris op eventuele nadere wensen geen beslissing nemen, dan zou op een volgende zitting alsnog door u als rechtbank hierover een beslissing genomen kunnen worden.

6. Tot slot

We komen tot een afronding van ons betoog.

Vandaag hebben wij de omvang van het strafproces tegen Wilders aangegeven. Met een open blik treden wij de komende onderzoeksperiode tegemoet. Zoals gezegd maken wij op een volgende zitting in het requisitoir ons definitieve standpunt over deze zaak kenbaar. Hierin geven wij uitgebreid onze visie op genoemd spanningsveld tussen de vrijheid van meningsuiting en het verbod van discriminatie, alsmede op de impact van het feit dat Wilders politicus is en zijn uitlatingen politiek van aard zijn.

Graag willen we tot slot nog één punt naar voren brengen. Wat de uitkomst van deze procedure ook zal zijn, het moet *zo* zijn dat we achteraf kunnen zeggen dat Wilders een eerlijk proces heeft gehad waarin we in alle nuchterheid de uitlatingen van Wilders hebben getoetst aan het *bestaande* wettelijke kader.

---

²⁴ Artikel 316 Sv luidt:

(...)

2. In het geval het onderzoek uitsluitend zal bestaan in het horen van getuigen of deskundigen kan de rechtbank, indien de officier van justitie en de verdachte daarmee instemmen, de voorzitter of een der rechters die over de zaak oordelen als rechter-commissaris aanwijzen. Deze rechter kan aan het verdere onderzoek ter terechtzitting deelnemen, tenzij bij het horen van getuigen of deskundigen is bepaald dat de verdachte of diens raadsman daar niet bij tegenwoordig mag zijn.

(...)